

Norges stilling under en ny krig.

Av overlæge Johan Scharffenberg

Now pressure is being brought to bear on Finland to the hazard of the entire Scandinavian Peninsula.

President Truman i talen til Kongressen 17. mars 1948.

I.

HVOR stor krigsfare virkelig er, kan selv de best underrettede utenriksministerier og generalstaber bare vurdere med sterke forbehold. Politikk er ikke et regnestykke med luttet rasjonelle faktorer, spillet ledes langt mer av irrasjonelle krefter. Ovenikjøpet kan uansvarlige tilfeldigheter, f. eks. et slagsmål mellom soldater i Berlin, bli «gnisten i krutt-tønne», som attentatet på erkehertug Franz-Ferdinand 28. juni 1914. I hvert fall er stillingen så kritisk at den også i vårt land bør bli tatt opp til offentlig meningsutveksling for å hindre en avgjørelse i dølgsmål. Hvilken sikkerhet har vi for at Norge nå blir styrt med større klokskap og framsyn enn i 1939—1940?

Det valg som en krig vil gjøre uunngåelig, bør ikke bli truffet av statsmaktene alene, men komme som et utvetydig uttrykk for folkeflertallets vilje. Også utenrikspolitikken bør ledes etter demokratiske prinsipper. Folket må alltid bære følgene av ledernes feilgrep.

Botemidlet mot panikk er ikke hemmelighetskremmeri, men åpen tale. Til grunn for en fruktbar diskusjon bør vi legge de *alternativer* våre statsmakter vil måtte velge mellom. Valget bør være truffet på forhånd fordi utenriks- og forsvarspolitikken må innstilles slik som det valgte alternativet krever. Norge kan ikke «wait and see» helt til krigs-

å vokse seg sterkere i hele vårt land. Han synes å mene at Norge bør ta dette skritt snarest mulig, uten hensyn til *Sveriges* holdning. Allerede her er jeg uenig, fordi jeg finner det nødvendig at Norge og Sverige fører samme utenrikspolitikk.

Keilhau mener formodentlig at jo sterkere tilslutning vestblokken får, dess lettere vil den kunne stanse Russlands fortsatte framtrengen uten ny krig. Intet ville være lykkeligere for menneskeheten. Men vi bør være nøkterne i vår selvvrdering; ennå vil Norge i flere år være så militært svakt at vårt lands tilslutning vil være en belastning for vestmaktene, de må mer regne med selv å skulle hjelpe Norge enn

Her vil det saktens bli innvendt at de nevnte irrasjonelle faktorer også gjør det umulig forut å fastslå alternativene. Dette er enten en tankefeil eller en flukt fra plikten til å tenke spørsmålet gjennom. Uvissheten knytter seg til spørsmålet om og i tilfelle når og hvordan en tredje verdenskrig vil komme, men ikke til spørsmålet om hvilke alternativer Norge må velge mellom hvis vi overhodet får lov å velge. Dette er naturligvis et pinlig «hvis», men det fritar oss ikke for å tenke selv.

Norge vil ha valget mellom å søke å holde seg utenfor krigen eller på forhånd å innstille seg på deltagelse i den. I begge tilfelle plikter det å styrke sitt forsvar etter ytterste evne, men forsvarsplanen blir ikke den samme, dette er en viktig forskjell.

Spørsmålet er ikke på hvilken side folkeflertallets *sympati* er, det gjelder ikke «sinnelagsnøytralitet», men Statens offisielle holdning. Under den første verdenskrig var Norge nøytralt, allikevel sympatiserte flertallet med de allierte, andre (deriblant jeg) så feil på begge sider, et mindretall sympatiserte med Tyskland. Under den *annen* verdenskrig var det meget få tyskvennlige, atskillig flere regnet med tysk seier, men det overveiende flertall stod på vestmaktene side mot Tyskland — og under Finnlands vinterkrig 1939—40 mot Russland —, Norge erklærte seg nøytralt, men ble mot statsmaktene og folkets ønske trukket inn i krigen.

Også nå har flertallet sympati for vestmaktene, men det mindretall som sympatiserer med Russland, er større og farligere enn det tyskvennlige mindretall under de fore-

å få hjelp av Norge — frasett handelsflåten. Hvis hjelpen under en krig ikke skal komme for sent, må det på forhånd bli truffet militære avtaler og formodentlig åpnes marine- og flybaser. De fem staters traktat av 17. mars 1948 bestemmer i artikkel VII opprettelsen av et felles konsultativt råd hvis oppgave utvilsomt for en stor del blir av militær natur.

Kan Norges forhåndstilslutning til vestunionen ikke gi Russland påskudd til angrep?

Traktaten setter sikkerhet mot en ny *tysk* angrepspolitikk som mål («To take such steps as may be held to be necessary in the event of a renewal by Germans of a policy of

gående kriger. Dette er den alvorligste indrepolitiske vanskelighet ved et valg. Statsmaktene kan ikke velge utelukkende etter flertallets følelser, men må kjølig veie farene ved de forskjellige alternativer. — Hensynet til landets framtid må være avgjørende, for såvidt må utenrikspolitikken alltid være egennyttig, men den skal ikke være kortsynt, den skal følge den linje som i lengden vil være gagnligst selv om den i øyeblikket krever tunge ofre. Også stormaktene handler bare etter sine egne interesser.

Det er en naiv forenkling å oppfatte motsetningen vest—øst som *utelukkende* «ideologisk»: demokrati kontra diktatur. Vestblokken vil ikke komme til å romme luttet demokratiske stater, i Amerika er bare USA og Canada demokratiske, Portugal har et moderat diktatur, og hvis Spania oppgir sin nøytralitet, går det med vestmaktene, Tyrkia er ikke ekte demokratisk. Men selvfølgelig vil en seier for østblokken ryste den statsskikk vi kaller demokratisk.

Sveits er i visse henseender det mest demokratiske land, men holder allikevel fast ved sin nøytralitet og har ikke søkt opptagelse i F.N. (i N.F. hadde det en særstilling uten plikt til å delta i militære sanksjoner). Men det vil av all sin evne forsvare seg mot enhver angriper. Dette eksempel bør vekke ettertanke hos dem som vil at Norge for demokratiets skyld skal gå med vestmaktene.

Professor Wilhelm Keilhau har i «Dagens Nyheter» for 5. mars hevdet at Norge har sin naturlige plass i en vestunion, og at denne erkjennelse sikkert kommer til dag for dag

aggression»). Traktaten har ikke våget å nevne den sanne adresse, men Russland vil gjennomskue den tynne kamufasje. Bærer det mot en ny krig, vil begge parter, hver i sine soner, søke å vinne *tyskerne* for seg og gi dem våpen.

Det er høyst usannsynlig at våre statsmakter vil våge straks å søke opptagelse i vestunionen selv om denne skulle sende innbydelse etter artikkel IX. Men da kan Norge heller ikke på forhånd sikre seg den hjelp som trenges hvis vårt land skal ha håp om å unngå en russisk okkupasjon kort etter krigsutbruddet.

Johan Scharffenberg.

14873